PROMENADER

GENOM

STOCKHOLM

Thos A. J. Salmson

P. A. Huldbergs förlag

PROMENADER

GENOM

STOCKHOLM.

Tio vuer i stålstick, med upplysande text

af

O. A. E—n.

STOCKHOLM.
P. Adolf Huldberg,
Bazarn å Norrbro.

Stockholm har från gammalt varit erkändt som en af Europas vackraste städer. Det öfverträffas väl af många i storartad och imponerande prakt, i taflan af ett rörligt och äflande affärslif samt historiska märkvärdigheter, men dess, så att säga, rena och ädla fysionomi, de smakfulla grupperingar det framställer, från hvad punkt det än betraktas, dess ur vågorna djerft uppskjutande stenmassor och dess täckt inbjudande, skuggrika promenadplatser, torde ej göra det oförtjent af det bifallsleende, hvilket ovilkorligt krusar fremlingens läppar vid första anblicken deraf. Hvad som hufvudsakligen ger Stockholm sitt stora företräde är dess naturgynnade belägenhet. Omhöljdt af den rena, nordiska naturens högblå mantel, sträcker denna skönhet med ett intagande koketteri ledigt och behagligt sina friska lemmar mellan grönskande fält och blånande vatten, under det att den allvarliga granskogen, som bildar taflans ram, bidrager att förhöja den tjusande effekten, på samma gång den genom sin halfdystra grönska påminner om det land, hvarifrån den nordiska folkvisans vemodsfullt hänförande toner klingat.

Och omgifningarne sedan! Om äfven Stockholm i andra afseende skulle kunna öfverträffas, torde det dock i detta stå oupphunnet. Utom hvilken af dess tullar man än må vända sig, mötes ögat af naturskönheter, hvilka lemna åskådaren i ett ständigt förnyadt tvifvel, åt hvilken han bör gifva företrädet. Den prydliga, något anspråksfulla Djurgården, mellan hvars smakfulla villor och sirliga träd den eleganta verlden älskar att röra sig i ett brokigt, bländande virrvarr, och inom hvars omvexlande område stad och land, sammansmälta i systerlig förening, erbjuda åt den af dagens värf tröttade embets- och affärsmannen förströelser af mångfaldig art; det melankoliska Haga, hvars dystra, beskuggade gångar gifva ett så vänligt skygd åt skalden och älskaren, mellan hvars löfrika kronor så månget bleknande minne sväfvar från en förgången, gladare tid; den sköna Nacka-trakten utom Hammarbytull, med sina idylliskt ljufva nejder, der under en varm sommardag fåglarnes qvitter, löfvens sus och den mellan täcka, vassbekrönta stränder slingrande vattenytan försänka själen i en stilla, vällustfull njutning af landtlifvets behag; och det vackra Ulriksdal, och det prydliga Carlberg . . . i sanning är icke, med allt detta för ögonen, Svenskens bekanta stolthet öfver sin sköna hufvudstad förlåtlig.

Stockholm upptog från början blott en obetydlig omkrets; det begränsades af murar, hvilka sträckte sig der Öster- och Vesterlånggatorna nu gå. Men då det ej ligger i vår plan med dessa korta utkast att framställa en detaljerad beskrifning af stadens småningom tilltagande utveckling, må det vara nog att anföra, det den, till följd af sitt fördelaktiga läge, växte ut öfver de angränsande, skogbevuxna trakterna, tills den från en obetydlig anläggning uppsteg till rang och värdighet af Sveriges hufvudstad. Och i denna egenskap äger den nu, hvad de allmänna dragen beträffar, samma skaplynne som hvar och en annan af dess systrar: präktiga palatser, som dölja låga kojor, prunkande lyx, som i vecken af sin mantel förborgar det skygga eländet, härdig arbetskraft vid sidan af en maklig, i nöjenas armar vaggande lättja, och ståndaktig dygd, som höjer sin rena panna bredvid brottets och lastens vilda och trotsiga. Men Stockholm äger äfven nog många egendomliga drag, ifrån sin herrliga konungaborg till den lilla hyddan som blygt gömmer sig bland bergsklipporna långt borta vid någon af dess tullar, från den stolte lyckans gunstling, som rullar fram i sin präktigt anspända vagn till behofvets son, som släpar sina steg genom någon dunkel gränd, för att göra det värdigt ett närmare betraktande.

Det är derföre vi våga inbjuda läsaren att med oss göra en kort promenad genom denna perla för de nordiska städerna, öfvertygade, att om han är fremling, han deraf skall erfara samma intresse som så många före honom, men om han är Stockholmare, att han med nöje ännu en gång skall omfatta tillfället att beundra och känna sig stolt öfver sin sköna fädernestad.

I.

Stockholm från Mosebacke. Södra sidan.

Bland Stockholms hufvuddelar utgör Södermalm den mest anspråkslösa. Också är det vanligen med en viss förnäm dragning på munnen som eleganten från Norrbro uttalar sitt »på söder». Huru och hvarföre det blifvit så, är ej lätt att säga; måhända förefalla de höga backarne för mycket mödosamma för den förnämare verlden, hvilken blott äflas att bestiga lyckans höjder. Och likväl äger detta bortglömda »Söder» så många fördelar, hvilka dess bättre lottade systrar sakna. Betrakta blott dessa terrassformigt uppstigande höjder, från hvilka den mest intagande utsigt erbjuder sig, dessa nätta trädgårdar, som nästan omgifva hvarje hus, känn denna vind, som

Gez. v. C. Calmeyer — Lithirt. v. Joh. Poppel

STOCKHOLM FRÅN MOSEBACKE
SÖDRA SIDAN

STOCKHOLM VON MOSEBACKE
SÜDLICHE SEITE

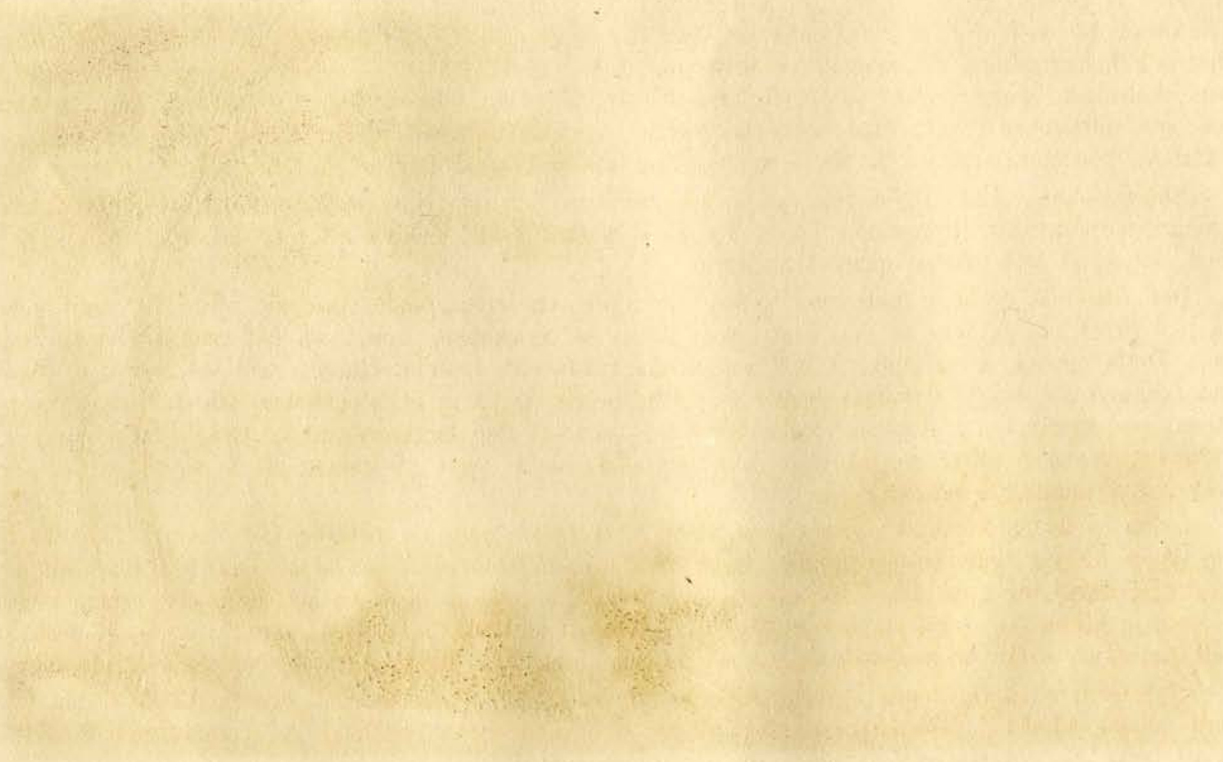

här fläktar så frisk och ren, och öppna en gång ett samtal med någon af dessa säkra, välmående Söderboar, som sätter högre värde på soliditet än prakt, på hemtrefnad än salongsnöjen, och du skall, värde läsare! snart nödgas medgifva, att man ej gör den rättvisa åt denna klippiga stadsdel, som den förtjenar.

Men vi glömde en sak, som gör Söders företräde obestridligt... dess fruntimmer. Har du ej hört talas om flickorna på söder? Vill man under den prydliga hatten eller den näpna shawletten finna ett ansigte hvarpå friskhet och behag glänsa, vill man se en intagande, böjlig gestalt, hvaruti stadsdamens smakfullt lediga och landtflickans okonstladt lifliga rörelser på ett förtjusande sätt försmälta i hvarandra, så böra de sökas i trakterna kring Horns- och Göthgatan. Ack, ifrån dessa bergskullar, som sträcka sig utefter södra Mälarestranden, glänsa flere vida klarare, herrligare stjernor än de, som lysa från alla magnaters frackar på Norr.

Ehuru söder, som utgör den solida bourgeoisiens och den lägre embetsmannaklassens förlofvade land, ej äger några märkvärdigare byggnader, finnas der dock tvenne, hvilka i detta afseende äro framstående, och som på ett helt skiljaktigt sätt påkalla uppmärksamheten.

Den första af dessa är Catharina kyrka, som stolt och imponerande reser sig öfver de omgifvande husmassorna, och hvars väldiga torn är det första man får se af Stockholm, från hvad håll man än närmar sig hufvudstaden. Detta djerfva, storartade, så fullt symetriska mästerverk i architekturen, med sin allvarliga, rena stil, har rättvist tilldragit sig hvarje fremlings beundran. Om denna kyrka ej är Stockholms största byggnad, är den, åtminstone hvad djerfheten i skapande snille beträffar, ostridigt den märkvärdigaste. Också går en sägen, att dess byggmästare, häpnande öfver den skapelse han framkallat, skulle rymt af fruktan att få se sitt alltför djerfva mästerverk störta samman i ruiner.

Catharina är en korskyrka, hvars torn, som blott tyckes vara en naturlig fortsättning af sjelfva byggnaden och ej något för sig sjelft bestående helt, hvilar på ett hvalf, som ej stödes af en enda pelare. Frånvaron af dylika bidrager också att gifva dess interieur ett obeskrifligt utseende af klar lätthet, utan att förtaga något af dess höga allvar. Någon har sagt, att hvarje byggnad liknar en stelnad tonskapelse; om så är, skulle man kunna påstå, att Catharina kyrka är den stelnade formen af någon bland Beethowens mest djupa, gigantiska tonmassor.

Första ritningen till denna kyrka uppgjordes af De la Vallée; men sedan den år **1723** nästan blifvit totalt förstörd genom eldsvåda, återuppbyggdes den af en svensk architekt vid namn Adlercrantz, och det är honom vi hafva att tacka för det storverk kyrkan i sin närvarande beskaffenhet framställer.

Vi nämnde nyss, att på Söder äfven finnes en annan byggnad, som väl är värd vår uppmärksamhet. Denna byggnad har alldeles ingenting utmärkande i architektoniskt afseende; ty den består blott af ett simpelt trähus, beläget i en trägård på venstra sidan af Hornsgatan. Men den ägdes fordom af assessor Svedenborg, som här hade sin bostad. Det var inom dess anspråkslösa väggar den ryktbare visionären hade en stor del af de uppen-

barelser, hvilka den upplysta delen af nutidens folk, huru klok den än är, eller åtminstone vill vara, dock ej riktigt kan komma sig i fart med att förakta. Om vi adoptera Hamlets ord, att emellan himmelen och jorden många saker finnas, som vårt förstånd ej fattar, så hafva vi här framför oss ett område, hvarpå dessa lätta, luftiga, mysteriösa ting, väsenden eller andar, hvad man vill kalla dem, tågat förbi den vigde siarens blickar. Kännedomen häraf gör, att ännu i dag en viss luftig slöja af obestämd hemlighetsfullhet sväfvar kring denna ensliga boning, i hvars grannskap äfven hans vedersakare måste erfara en sällsam inflytelse, huru än deras mun må krusas af det anspråksfullt skeptiska leende, som så väl passar vissa tunna läppar.

Icke långt härifrån ligger äfven vid Hornsgatan ett hus, under N:o 74 i qvarteret Ufven, som ej saknar sin märkvärdighet. Men som denna märkvärdighet faller något in i det melankoliska, vilje vi till ett annat tillfälle uppskjuta dermed.

Sedan vi nu kastat en flyktig blick inåt Söder, låtom oss äfven sända en dylik ut derifrån. För detta ändamål torde läsaren tillåta att vi bege oss till Mosebacke, den beqvämaste plats man i detta afseende kan välja, om äfven icke den fördelaktigaste, ty denna är uppe i Catharina kyrkotorn. Men dit är vägen för besvärlig. Vi stå således på altanen vid Mosebacke. Under våra fötter hvilar Stockholm med sina omgifvande höjder och vattendrag likt en upprullad plankarta. Närmast visar sig sjelfva staden med sina trångt sammangyttrade husmassor, hvaröfver Kongl. slottet höjer sig stolt och vördnadsbjudande, likt en jette bland pygméer. Till höger drager Skeppsbron sin breda rand framför en rad af vackra hus, som nästan uteslutande äro bebodde af börsadeln, och vid quaien rulla flera nationers flaggor ut sina dukar i vinden. Ett rörligt lif råder ständigt här, såväl som på vattenytan nedanför, hvilken hvimlar af hundradetals större och mindre fartyg. Längre bort upprullar Norrmalm det vackra perspektivet af sina småningom glesnande hus, hvilka efterhand afiöses af grönskande fält och kullar, tills det slutar med en i fjerran blånande granskog.

Betrakta detta skådespel någon morgon, när solen rullar upp och förgyller tornspirorna medan ännu staden blott dunkelt visar sina konturer genom den glesnande morgondimman; se Stockholm småningom kasta af sig denna lätta slöja och visa dig sin friska, vackra gestalt ohöljd; hör det orediga sorlet af vaknande verksamhet likt en morgonhelsning sväfva upp till din höga ståndpunkt, och du skall rikligen vara ersatt för de minuter du undansnillat guden Morfeus!

Gez. v. P. Völtz.

Stahlst. v. Joh. Poppel

KORNHAMNS-MARKT UND HAFEN, GROSSE UND KLEINE NEUGASSE SOWIE KUNGSHOLM

AUSSICHT VON DER SCHLEUSEN-STRASSE UND DEM STADTISCHEN NEUHAUSE

KORNHAMNS TORG OCH HAMN, LILLA OCH STORA NYGATORNE SAMT KUNGSHOLMEN

UTSIKTEN TAGEN FRÅN SLUSSGATAN OCH STADENS NYA HUS

IN

STOCKHOLM

Druck & Verlag v. J. G. Lange in Darmstadt

II.

Kornhamns-torg och hamn, lilla och stora Nygatorne, samt Kungsholmen.

Då vi begifva oss från Söder går vår väg öfver slussarna. En slags slussinrättning emellan staden och Södermalm fanns redan under Kon. Johan III:s tid, men förföll småningom till dess Christoffer Polhem, ehuru redan öfver åttio år, åtog sig byggandet af en helt och hållet ny dylik. Döden slussade dock den store byggmästaren öfver den flod som skiljer tiden och evigheten, innan arbetet hann blifva färdigt, men det fullbordades sedermera af hans son, och var i ordning år **1753**. Tvenne bryggor ledde öfver slussgrafven, hvilka kallades Röda och Blå slussen, af hvilka den förra ännu för några år sedan qvarstod såsom ett bevis på huru äfven mekaniska snillen stundom älska att »gå öfver ån efter vatten». Någon tyngre och obäkligare anstalt att lyfta en vindbrygga än denna röda sluss, har man väl svårt att tänka sig; den torde knappt ens hafva funnits vid medeltidens riddareborgar. Men för några år sedan lemnade, som sagt är, denna imposant klumpiga inrättning rum för en ändamålsenligare.

Sedan Öfverst-Löjtnant Ericsson, vår store mekanikus, helt nyligen fått en ny slussgraf färdig, hvilken utgör ännu ett blad mera i hans snilles krans, lärer det vara fråga om att aptera den gamla slussgrafven till fiskarehamn.

Ett litet stycke bortom slussen, till venster då man kommer från söder, öppnar sig en fri plats benämnd Kornhamns-torg, eller Kornhamn för korthetens skull. Detta är ett bland de ställen, der hvarje förmiddag den lifligaste trafik råder. Här hålles nemligen af slagtare, »grönfruar», fiskmångelskor och bönder till salu alla gröfre ingredienser till en god middag. Friska, högröda köttstycken glänsa herrligt i solens strålar; den fina, smidiga moroten bildar genom sin ungdomligt skära färg en lysande kontrast mot den bleklagda palsternackan; kålroten med sin allvarsamma, tunga värdighet hvilar makligt på en svällande och yppig bädd af sallat och persilja, och den poetiskt fladdrande lutfisken har tagit plats nära intill den rökta laxens kompakta, gediegna prosa. Kornhamns-torg, som just ej har att berömma sig af elegansens ytliga sken, äger dock till ersättning nyttans intresse. Ty det är ej nog med den liflliga omsättningen af matvaror på sjelfva torget, vid quaien ligger äfven en flotta af stolta skutor, som förser den hungriga verlden med bränsle för tillredandet af alla de rariteter, hvilka på sjelfva handelsplatsen så angenämt reta lukt-, syn- och smaksinnet.

Den vanliga befolkningen är här, likasom på alla de torg der matvaror hållas till salu, af en så mångskiftande beskaffenhet, att dess klassificerande skulle medtaga för mycken tid. Tvenne stora afdelningar deraf kunna vi dock omöjligt förbigå med tystnad, emedan såväl deras gamla anor som skarpt utpräglade konturer påkalla en liflligare uppmärksamhet. Dessa klasser äro »Grönfruarnes» och »Hamnbusarnes».

För att visa vår vördnad för könet, vilje vi begynna med den första. »Grönfruarne» äro gräddan af den för sin oratoriska förmåga så renommerade mångelskeklassen. Om hvardagarne sitta dessa idoga fruar från mor-

gon till qväll framför sina af alla sorters grönsaker öfverlastade provisionella försäljningsdiskar, med en stolt, man skulle nästan kunna säga imperatorisk hållning, som förbjuder hvarje otillbörligt närmande, och den olycklige, som är nog obetänksam att visa den minsta sidvördnad för dessa sjelfständiga fruar, har att vänta sig en omedelbar tillrättavisning, som, om den just ej kan jemföras med ljungelden i styrka, dock har mycket tycke af ett hagelblandadt störtregn. Om söndagarne åter får man se dessa fruar på Spektaklet, i Tivoli, på Djurgården o. s. v., men nästan alldeles oigenkänneliga. Den stora, äkta schalen höljer då oftast behagligt deras starka, rundade skuldror, öfver den väldiga barmen hänger en lika väldig guldkedja, och det positiva i deras sätt och uppsyn har dolt sig under slöjan af en viss för tillfället så godt sig göra låter antagen elegans, hvarmed »grönfrun» vill visa, att äfven hon förstår att »vara med». — Tvenne saker, som grönfruarne mycket älska, äro qvinnans emancipation och Dagbladet.

Den andra klassen, hvilken vi dock ingalunda vilje sätta i någon sorts jemförelse med föregående, erbjuder en vida sorgligare fysionomi. Under namnet »hamnbusar» förstår man en viss, vanlottad del af hufvudstadens befolkning, som skådat dagen i något eländigt hybble vid nya vägen, hvita bergen, eller så, och som, uppväxt i eländets famn med laster och brott ständigt för ögonen, totalt saknar alla fördelar samhället har att erbjuda deras bättre lottade likar. Till följd af bristande vård och undervisning, är hela deras lefnads uppgift att genom snatteri och mindre hederliga streck söka förskaffa sig ett magert lifsuppehälle; det enda de hafva utbildadt är en viss instinktlik slughet, den de dela med de vilda djuren. Desse olycklige, som börja sitt lif i eländets kyffen, fortsätta det under en oafbruten kedja af laster och mindre brott, samt sluta det i fängelset eller på gatan, torde dock vara mera förtjenta af samhällets medlidande, då den styfmoderliga behandling de rönt af omständigheterna om ej ursäktar, åtminstone mildrar deras fel, än af det allmänna förakt och den afsky, hvarmed de äro så vana att behandlas.

Från Kornhamns-torg leda tvenne gator, stora och lilla Nygatan, som äro byggda på pålar, mycket raka och vanligen mycket orena. Nära stora Nygatans början ligger, på högra sidan af torget, ett hus försedt med en utbyggnad, hvilket hus man påstår varit ämnadt att bebos af Drottning Christina, om hon skulle hafva beslutat sig för att återvända till Sverige. Som vi veta, återvände hon dock aldrig till sitt fädernesland, der det var henne för kallt.

Från Kornhamn är en vacker utsigt till Kungsholmen, hvilken i allmänhet visar sig mest till sin fördel på afstånd.

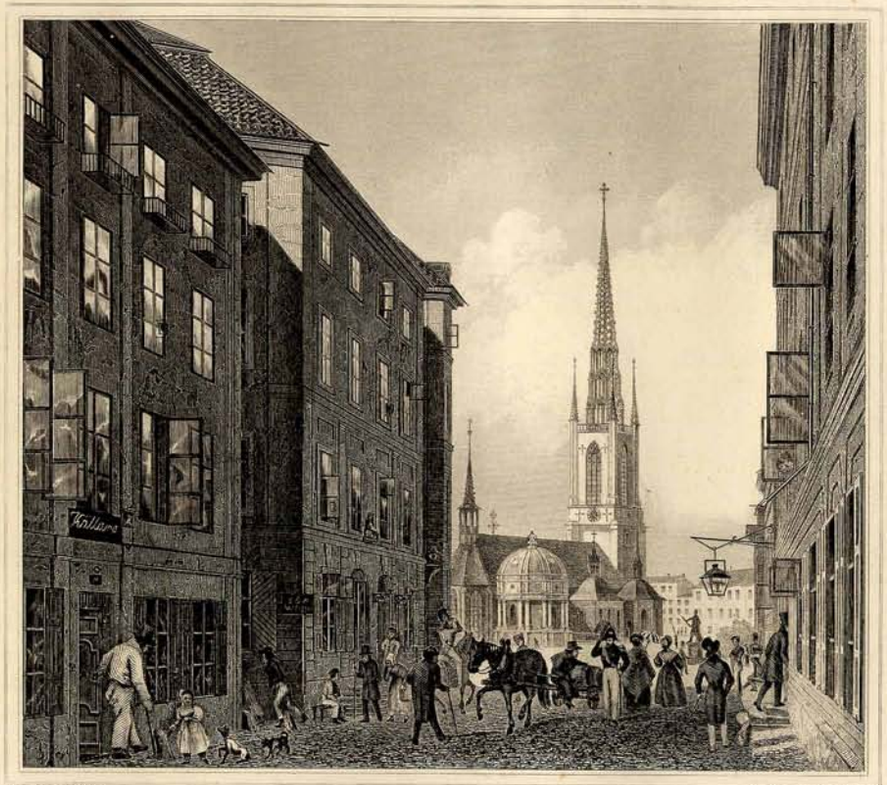

Gez. v. F. Tellen. Stahlst. v. Joh. Poppel

RITTERHOLMS-KIRCHE RIDDARHOLMS KYRKAN

AUSSICHT VON DER MÜNZSTRASSE IN UTSIGTEN FRÅN MYNTGATAN

STOCKHOLM

Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt

III.

Riddarholms-kyrkan.

Då vi från Kornhamn följa Stora Nygatan, anlända vi till Riddarhus-torget, som är en af Stockholms vackraste öppna platser. Det prydliga Riddarhuset med sin forn-aristokratiska anstrykning upptager dess norra sida, medan på de öfriga flera vackra hus, som ej sakna sin märkvärdighet, omgärda det. Så hafva vi, bredvid Riddarhuset, Stockholms Rådhus, en af stadens utmärktaste byggnader, med sin stortartade, symmetriska och gediegna stil, och nära detta den såkallade »lyktan», ett vackert hus, som förvärfvat sig detta namn af sina många fenster och hvilket för ej lång tid tillbaka utgjorde en kär tillflyktsort för Stockholms resp. gourmander. Dessa trenne byggnader taga sig ut bredvid hvarandra ungefär som en hederlig, välmående borgare vid sidan af en äldre, ståtlig adelsman och en något pretentiös ungherre.

Riddarhustorget saknar ej sin egen sorgliga märkvärdighet. Det var här, som grefve Eric Brahe halshöggs år **1756**, för en af honom anstiftad sammansvärjning mot ständerna till förmån för Konung Adolf Fredrik. Då den upptäcktes, ägde den svage Konungen ej nog mod att rädda sin gunstlings lif, hvilket de uppretade ständerna oeftergifligt fordrade, hvarföre Brahe måste undergå dödsstraffet tillika med Baronerna Horn och Wrangel, oaktadt den förstnämndes maka med tårar anhöll om sin makes lif af Landtmarskalken, grefve Fersen, som hade det i sina händer.

Men Nemesis vakade. Ungefär femtio år derefter bad samma grefve Fersens son, på samma ställe, om sitt lif af en lika obeveklig domare, som hans fader varit. Denna domare, ännu vildare i sitt hat, var en uppretad pöbelmassa. Kronprinsen Carl August hade nemligen hastigt afliđit på Qvidinge hed i Skåne, och en misstanke om att han blifvit förgifven på grefve Fersens, sonens, anstiftan, spridde sig som en löpeld bland folket. Då den älskade Furstens lik skulle införas till hufvudstaden, hvarvid äfven Riksmarskalken Fersen till följd af sitt embete var närvarande, öfverfölls plötsligt hans vagn på stora Nygatan, han släpades derutur och tvangs att taga sin tillflykt i det hus, som ligger i början af stora Nygatan och der då restauration hölls af en vid namn Hultgren. Massan rusade efter, afryckte grefve Fersen hans dekorationer och kastade dem ut genom fenstret, under den nedanför stående folkhopens vilda skrän och gräsliga hurrarop. Nödgad att åter begifva sig ned, sönderslets och trampades den olycklige gamle mannens lik på Riddarhustorget af pöbeln, hvars hat icke kände några gränser *), och

*) Till minne af denna händelse finnes, midt emot diversehandl. Warodells bodfenster, ännu en sten nedlagd på torget, utmärkande den plats, der grefve Fersen erhöll dråpslaget. Huruvida det är klokt och passande, att lägga ett dylikt minne under massans ögon, lemna vi derhän.

det var endast med stor möda hans syster, grefvinnan Piper, genom att förklädd fly undan, lyckades undvika samma sorgliga öde. De egentliga upphofsmännen till detta mord blefvo aldrig med visshet kände.

På andra sidan om den kanal, som skiljer Riddarholmen från den egentliga Staden, ligger en af Stockholms märkligaste byggnader, Riddarholmskyrkan. Här var förr Gråmunkeklostret beläget, ett af de ryktbaraste i norden, och anlagdt af Magnus Ladulås. Gustaf I indrog, såsom bekant är, klostren, då detta delade samma öde med alla de andra, men befallte att den förfallna klosterkyrkan skulle ombyggas. Den blef dock ej fullkomligt färdig förr än under Johan III:s regering. Det 145 alnar höga tornet skadades 1694 betydligt af åskan, men iståndsattes åter och blef färdigt år 1700. Då tuppen skulle uppsättas på den höga, spetsiga spiran, företog en kopparslagare vid namn Palm vid detta tillfälle en vådlig färd till de högre regionerna, i det han, med en butelj vin och två glas i vestfickan, ett par pistoler i bältet och tuppen på ryggen, klättrade upp på de små jerntaggar, som stodo ut från tornet, till spirans öfversta spets. Hunnen dit fastsatte han tuppen, slog i sina glas, drack en skål för Konung och Fädernesland, samt afsköt sina båda pistoler, hvarefter han nedkastade glasen, hvarutaf ett berättas hafva oskadadt fallit till marken. Denne bålde kopparslagare klättrade sålunda mycket fort till odödlighetens tempel, till hvars portar så många före honom förgäfves sträfvat under hela sitt lif.

Detta torn, som utgjorde en af Stockholms märkvärdigheter, afbrann år 1835. Att det hölls i stor ära, bevisas i någon mån af en båtsmans yttrande, som, under det han fäktade med armar och ben, för att biträda vid eldens släckning, gripen af en djup, fosterländsk smärta, utropade: »strunt i kopparn och förgyllningarne, men Sveriges ära, den stryker åt!» Utan att till den grad dela hans enthusiastiska beundran, att vi skulle vilja antaga Sveriges ära hafva gått upp i rök med Riddarholmstornet, få vi dock erkänna, att det var med djup saknad vi sågo denna stolta tornspira störta samman.

Ett nytt torn, till och med något högre än det gamla, restes sedan, enligt prof. Göthes ritning, och blef färdigt 1839. Ehuru detta möjligen är mera »grannt», saknas dock smidigheten i det förras former, och det ser ut, som om den prydliga jernspiran skulle stå försänkt i förundran öfver, hvad hon har att göra på den klumpiga stenfot, som utgör tornets nedra del.

Hvad kyrkans stil beträffar, så har den ej någon sådan. Ursprungligen har den väl varit byggd i den göthiska, men de många tillsatserna från sednare dato äro af så olikartad beskaffenhet, att man numera har svårt att afgöra dess byggnadsart. Om det yttre af kyrkan ej äger något ntmärkande, så förekommer det inre ännu oansenligare. Dessa mörka, låga hvalf äga intet upplyftande för känslan vid första anblicken, och likväl finnes måhända i hela riket intet tempel, dit man inträder med djupare intryck, än detta. Sveriges sekelgamla ära hvilar under dessa hvalfbågar, och en flägt af förgångna tiders storhet susar ännu sakta och högtidligt genom själens innersta djup ibland dessa grafvar. Här var målet för Gustaf II:s ljusa segerbana, här hvilar Carl XII i ro, sedan

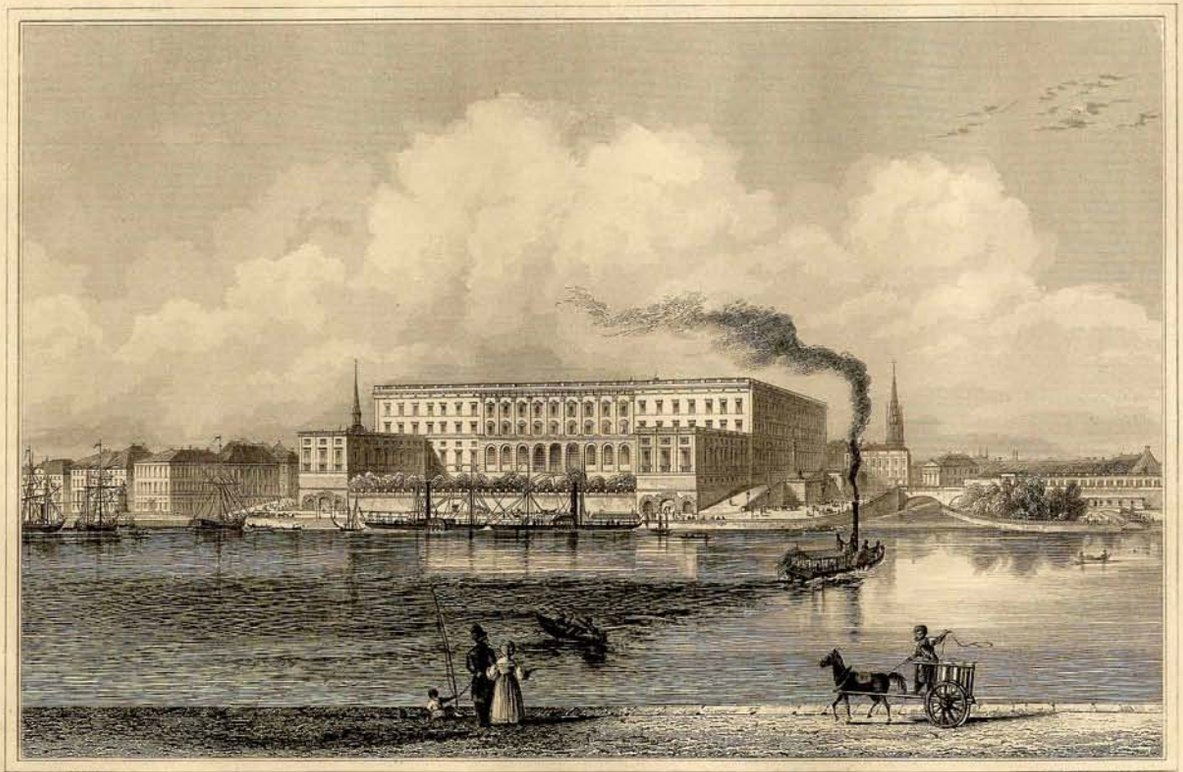

Gez. v. F. Tellin — Radirt v. Joh. Poppel

DAS KÖNIGL. SCHLOSS NEBST EINEM THEIL DER SCHIFFBRÜCKE NORRBRÜCKE UND STROM-PARTERRE

KONGL. SLOTTET JEMTE EN DEL AF SKEPPSBRON, NORRBRO OCH STRÖMPARTERREN

IN

STOCKHOLM

Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt

han slutat sin stormiga lefnads höga hjeltedikt, här vann den tredje Gustaf grafvens hvila, sedan den snilleblixt slocknat i hans öga, hvilken alltför kort värmde och förtjuste den kyliga Norden.

Men skuggor af blodiga minnen sväfva äfven genom detta tempel. Det var vid dess altare Riks-Drotset Bo Jonsson Grip af svartsjuka nedstack sin anförvandt Riksrådet Carl Nilsson Färla, och inom dessa murar skiftade katholiker och lutheraner svärdshugg om rättigheten att från predikstolen förkunna försoningens lära.

Det var äfven här den första Svenska, evangeliska Erkebiskop invigdes under Konung Gustaf I:s tid, och längre fram, under Johan III, smidde Konungens hemliga verktyg, den såkallade Kloster-Lasse, i en liten kammare ofvanföre sakristian, planer till lithurgiens återinförande i Sverige.

Men vi löpa fara att för djupt förirra oss i minnenas verld; låtom oss derföre återvända till den verkliga.

IV.

Kongl. Slottet jemte en del af Skeppsbron, Norrbro och Strömparterren.

Till Stockholms slott, sådant det nu befinner sig, gjordes ritningen af Nicodemus Tessin, som äfven började dess byggande, hvilken fortsattes af hans son, Carl Tessin, och sednare af baron Hårleman, samt var år **1753** så tillvida färdigt, att den Kongl. familjen kunde dit inflytta från sitt interims-residens, det s. k. Kungshuset på Riddarholmen, der nu Hofrätten, Kammarkollegium och Statskontoret hafva sina embetsrum.

Stockholms slott har väckt en rättvis beundran för det på samma gång rena och storartade i sin stil. Allt vittnar om en ädel enkelhet, medan det grandiösa i ensemblen, utan att förfalla till stelhet eller klumpighet, väcker ett djupt, allvarligt och angenämt intryck. Den södra façaden är ansedd såsom den vackraste, men äfven den norra förtjenar vår uppmärksamhet, såväl för sin egen skönhet, som för den nedanföre liggande lejonbacken, hvilken uppgång till konungaborgen i enkel smak torde sakna sin like.

Mellan de båda på östra sidan utskjutande flyglarne ligger en liten trägård, benämnd Logården, emedan fordom några vilda djur der underhöllos. Dess grönska midt ibland stenmassorna gör ett särdeles pikant afbrott. På vestra sidan bildas genom tvenne halfrundlar en yttre borggård, der högvakten är förlagd.

Men vi afstå från, att genom en beskrifning delvis söka framkalla en bild af detta byggnadskonstens mästerverk, hvilket, i likhet med hvart och ett väl fulländadt konststycke, blott förlorar genom detaljerande. Intryc-

ket måste vara totalt, för att frambringa den effekt som varit afsedd. Vi vilje i stället träda inom dess murar, och så långt den korta tiden medgifver fästa vår uppmärksamhet vid några saker derinnanför.

Om vi således först begifva oss till östra slottshvalfvet, mötas våra blickar straxt till venster af en trappa, berömd för sin smakfulla, architektoniska fulländning, och som leder upp till de kungliga rummen. Midt deremot är en grupp i gips, föreställande Axel Oxenstierna, som dikterar Gustaf II Adolphs bedrifter för historiens gudinna. Denna grupp var från början ämnad att uppställas framför Konungens staty på Gustaf Adolphs torg, då naturligtvis huggen i marmor. Det berättas, att en handlande från någon af rikets småstäder vid dess aftäckande, och då utrop af beundran undföllo alla närvarande, helt naivt skall hafva yttrat sin förtrytelse öfver att icke hafva förtjenat två styfver på »den karlen». Det kan man kalla, att med själ och hjerta vara införlifvad med sitt yrke!

Om vi gå genom de prydliga glasdörrarne åt Logårdssidan, och nedkomna dit vika af till venster, komma vi till nordöstra slottsflygeln, der en liten trappa leder upp till Kongl. Bibliotheket och Tafvelmuseum. Bland de **70,000** volumer, hvaraf det utgöres, vilje vi blott tala några ord om de tvenne, som i våra ögon äga den största märkvärdigheten. Den första är ett manuskript med skiftevis hvita och violetta blad och stora guldbokstäfver, innehållande en öfversättning på latin af de fyra evangelierna. Det har blifvit köpt af hedniska sjöröfvare och bär namn af *Codex Aureus*. Men huru rart detta manuskript än må vara, öfverträffas det kanske likväl af ett annat litterärt alster, som hvilar på ett särskildt bord, så till ålder och innehåll, som i afseende på författarens ryktbarhet. Detta litterära curiosum utgöres af en förfärlig bok, med tumstjocka messingsbeslagna permar, skrifvet på . . . **150** åsnehudar, författadt af . . . djefvulen, och illustreradt med den värde auctorns porträtt. Det daterar sig från nionde århundradet, och innehåller hela bibeln efter Vulgata, alla Josephi verk, flere af S:t Isidori arbeten, några af Johannicii skrifter, en Krönika öfver Böhmen af Cosmas och *Confessio peccatorum*. Berättelsen om dess tillkomst är den, att en munk, som för någon faute blifvit dömd till döden, erhöll löfte om befrielse från straffet, såvida han på en enda natt kunde fullskrifva så mycket pergament, som kunde tillverkas af **150** åsnehudar. Förtjust öfver detta lätta sätt att slingra sig ur den hotande benrangelsmannens armar, kallade munken helt enkelt djefvulen till sin hjelp, med hvilken han torde hafva stått i några intimare förhållanden, och den sistnämnde fullgjorde naturligtvis med lätthet den tjenst, hvarom hans vän bedt honom. Till tacksamhet ritade munken sin välgörares porträtt i boken, och de som kunna berömma sig af någon förtroligare bekantskap med den namnkunnige författaren, hafva försäkrat, att detta porträtt skall vara utmärkt väl träffadt.

Nära intill Bibliotheket är Tafvelgalleriet beläget. Tafvelsamlingen, som ej är särdeles ansenlig, består till det mesta af utländska målares arbeten. En stor del af taflorna äro uppflyttade i de Kongl. rummen.

Stenmuseum, eller rummen under tafvelgalleriet, innesluter en dyrbar samling af bilder. Ett bland rummen, som fått namn af det Egyptiska, innehåller en mängd fragmenter af bildhuggarekonstens alster från detta land. På ena sidan om dörren är locket till en ofantlig likkista upprest, hvarpå en qvinnofigur är afbildad, och